

Försäljning av vatten från Oppsjön i Kökar	FÄLT OBSERVATION
Bilaga 7 till "En studie av vatten och avlopp på Kökar", Anna Häger 2019-08-07	
2019-08-07	

Försäljning av vatten från Oppsjön

1 Frågeställning

Kökar arbetar med en långsiktig utvecklingsplan som omfattar ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet inklusive vatten och avlopp. Kökar har en insjö som förser kommunen med dricksvatten. En lokal företagare har beslutat sig för att kolsyra och buteljera sjöns vatten i kommersiellt syfte.

Företaget har begärt lov hos kommunen att få köpa 3,3 m³ vatten första året och fortsättningsvis 30 m³, om verksamheten går bra. Före beslutet ägde en livlig debatt rum på Kökar, både i form av informella samtal människor emellan, i vardagen och på färjan (det tar 2,5 timme att resa från Kökar till fasta Åland vilket är ett utmärkt forum för mer eller mindre djupa diskussioner), i sociala media (Kökars egen FaceBook-sida), och i beslutande organ.

Frågan som debatterades är om det är rimligt att ett företag gör pengar på den gemensamma ytvattenresursen Oppsjön, när klimatförändringar och hållbarhet är i fokus och vattenbrist i allmänhet hotar?

Fig 1: Ålandstidningen 25.8.2018, 26.7.2018 och 31.7.2018

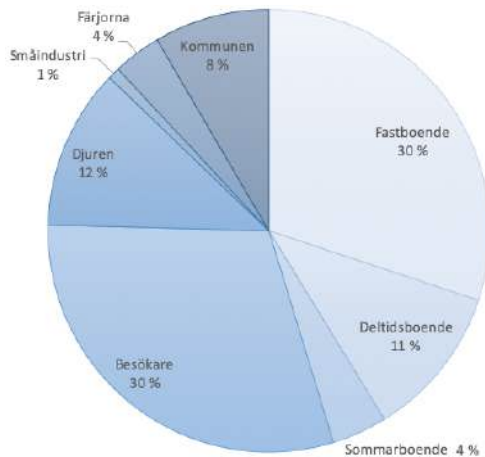
2 Om vattenanvändningen på Kökar

Oppsjön är Kökars förnämsta dricksvattentäkt (det finns också ett hundratal privata brunnar). Den 21 hektar stora sjön har ett medeldjup om 7,5 meter och innehåller c:a 1,6 miljoner m³ sötvatten. Det regnar årligen mellan 117.000 och 128.000 m³ på dess yta per år. Sjöns tillrinningsområde är c:a 170-190 hektar men mycket av detta når aldrig sjön utan avdunstar, tas upp av växter, hindras av topografin eller av att snö blåser undan. Sjön kan sammanlagt antas fyllas på med 255.000-380.000 m³ per år¹.

¹ Häger: "En studie av vatten och avlopp på Kökar", bilaga 1

Av denna vattenvolym använder samhället Kökar i dagsläget c:a 17.000 m³ per år fördelat enligt följande:

De fastboende använder 5.130 m³/år, de deltids- och sommarboende 2.590 m³/år, besökarna 5.140 m³/år (för 18.500 gästnätter på land och 9.000 i gästhamn år 2018), kor och får dricker 2.000 m³/år, småindustrin nyttjar 150 m³/år, färjorna bunkrar 600 m³/år och den kommunala sektorn (skola, vård, kansli etc) använder 1.440 m³/år.

Figur 2: Diagram över vattenanvändningen

Ålands Miljö- och Hälsomyndighet (ÅMHM) utför fyra provtagningar i Oppsjön per år, på var sida om vår- och höstomblandning av vattnet. Vart femte år utförs en utökad provtagning, där prov tas varje månad under hela året.

3 Företagets planer

Idén kom upp på ett öppet möte på Kökar den 26.1.2019. Organisationen Företagsam skärgård samlade drygt 30 personer under rubriken "Utveckla Kökar!". En av de idéer som kom upp var att sälja sjöns vatten på flaska.

Figur 1:3 Programmet 26.1.2019   Figur 4: Deltagare i utvecklingsmötet

Företaget har gått vidare med idén och planerar att tillverka 10.000 flaskor med kolsyrat dricksvatten per år. Vattnet tappas på flaska med patentkork. Företaget har fått ett investeringsstöd från Ålands landskapsregering.

De sammanlagda kostnaderna för investeringar, flaskor, kork, etiketter och vattnet utgör drygt en halv euro per flaska, som sedan säljs till återförsäljarledet för c:a en euro och till slutkund för c:a 2 euro. I volym och i pengar är det en småskalig verksamhet.

Figur 5: Ålandstidningen om stöd

Figur 6: den nya fabriksbyggnaden i Söderby

4 Analys

I dag säljer butiken på Kökar dricksvatten från Karijoki i Finland. Vattnet buteljeras av företaget Novelle i 50 centiliter plastflaskor, färdas på lastbil, lastas om på färja, lastas av, körs till Långnäs, och vidare med färjan ut till Kökar och så med lastbil sista biten från Harparnäs till skärgårdsbutiken. På färjan ut till Kökar kostar en flaska vatten 3 euro, i butiken 2,09 euro.

När flaskan är urdrucken ska den flaskan återvinnas. Konsumenten lämnar tillbaka den, får 20 cent, flaskorna samlas i stora plastsäckar, lastas på lastbil, transporteras till Harparnäs, med färja till Åland och sedan vidare till Finland för återvinning.

Att i stället erbjuda en flaska dricksvatten lokalt från Kökar som buteljerats i glas (det mest återanvändningsbara, hållbara förpackningsmaterial som finns) är en synnerligen överlägsen lösning.

Kommunen säljer sedan tidigare vatten för kommersiella ändamål så som turismnäringen (hotell, gästhem, gästhamnar), djurhållning (två bönder har kor och en bonde har får), det finns en småindustri och landskapets sjötrafikavdelning köper vatten till färjorna som bunkras i Harparnäs. Samtliga dessa kunder betalar pris enligt samma taxa som fastboende och fritidshus.

Kommunstyrelsen har godkänt ett årligt uttag upp till 100 m³ till ordinarie taxa. Det motsvarar 2% av vad turismnäringen använder, eller 5% av djurhållningen.

5 Slutsats

Dricksvattenförsörjning på öar är en känslig och svår fråga eftersom de flesta små öar i världen har ont om färskvatten.

Det är oklart vem som "äger" vattnet i Oppsjön: är det markägarna runt sjön (råvattnet)? Är det kommunen (det genom vattenverket processade vattnet)? Är det samhället gemensamt (den skyddade vattentäkten)?

Frågan har uppstått på grund av bristfällig kommunikation. Fördelarna för samhället är stora – transportererna minskar, beroendet av omvärlden minskar, ett litet företag utvecklas, Kökars varumärke stärks genom en, lokal, intressant produkt – samtidigt som nackdelarna är små. Här finns ingen brist på dricksvatten. Det årliga vattenuttaget är knappt 7% av den mängd vatten som tillförs sjön varje år. Kökar är – som så ofta – annorlunda.